

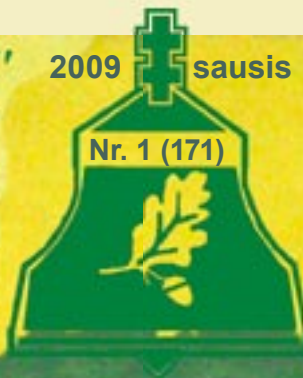
„Ir šviesa ir tiesa mūs žingsnius telydi!“

2009

sausis

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

**TEGUL MEILĖ
LIETUVOS
DEGA MŪSŲ
ŠIRDYSE
VARDAN TOS
LIETUVOS
VIENYBĖ
TEŽYDI!**

**VINCAS
KUDIRKA
1858 * 1899**

Sveikiname

*Albiną Kentrą 2008 m.
Kalbos premijos
skyrimo proga*

*Leoną Mendelevičių
80-mečio proga*

*Edmundą Simanaitį
80-mečio proga*

*Zigmantą Vašatkevičių
75-mečio proga*

*Reginą Parnarauskienę
75-mečio proga*

*Kazį Šveistį
75-mečio proga*

*Šarūną Valentinavičių
70-mečio proga*

*Stanislovą Aldoną
Kačerauskienę
70-mečio proga*

Vinco Kudirkos 150-mečiui

Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisija kartu su Kultūros ministerija ir Rašytojų klubu gruodžio 10 d. Nacionaliniame operos ir baleto teatre organizavo iškilmingą, skirtą Vinco Kudirkos 150 metų sukakčiai, Kalbos vakarą. Kudirkos dvasia gaubė turiningo, prasmingo ir įspūdingo renginio dalyvius. Renginio metu 2008 metų Kalbos premijai nominuotas lietuvių istorijos metraštinių, naujausių laikų lituanistikos archyvo kūrėjas, dokumentinio ir materialaus paveldo puoselėtojas, Miško brolių draugijos pirmininkas Albinas Kantra.

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sajungos sveikinimas „Tremtiniui“

Lietuvos Laisvės kovotojų sąjunga ir jos leidinio „Varpas“ redakcija nuoširdžiai sveikina broliško Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos savaitraščio „Tremtinys“ redakciją, bendradarbius ir skaitytojus jo 20-mečio proga.

TREMTINYS – lietuvių tautos istorijos puslapiai.

TREMTINYS – lietuvių tautos Kryžiaus kelio stotys.

TREMTINYS – lietuvių tautos Raudų siena.

TREMTINYS – lietuvių tautos paguodos, atgaivos ir dvasios stiprybės šaltinis.

TREMTINYS – dokumentas ir paminklas laisvės kovotojams, politikaliniais ir tremtiniais.

TREMTINYS – lietuvių tautos ir jos valstybės vedlys į šviesesnę būtį.

Tegloboja ir tesuteikia malonių Aukščiausio „Tremtinio“ redaktoriams, bendradarbiams ir skaitytojams, teklesti leidinys mylimos Tėvynės labui.

*Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos valdybos pirmininkas Jonas Burokas
LLKS leidinio „Varpas“ redaktorius Algimantas Zolubas*

Vincas Kudirka: rūpestis lietuviais

Iš *Vytauto Landsbergio* pranešimo tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Vincas Kudirkos veikla ir idėjos XX a.-XXI a. pr. Vidurio Rytų Europos kultūros sklaidoje“, 2008-11-27, Vilnius

Testamentinė „Tautiška giesmė“ liko kaip Vincas Kudirkos „Dešimt Įsakymų Lietuviams“. Jei nors dešimtąja dalimi būtume jų klausę, jais sekę, šiandien jaustumės laimingesni ir gyventume kitaip. Nors ką gali žinoti, jei ne Tautos giesmė, kurią vis giedame, kartais klausomės, patirdami kad ir pusiau sąmoningą poveikį, gal būtume ir visai išsigimę. Žodžiu „išgama“ ano – būtent Maironio ir Kudirkos laikotarpio veikėjai įvardydavo didžiausiąją Lietuvos nelaimę ir grėsmę. „O tu, kurs lietuvio tik vardą nešioji...“

Visa tauta, kurią stengėsi kurti, formuoti per žmonių savimonę Jonas Basanavičius ir jo epochos bendražygiai, tebebuvo vaikiškumo stadijoje ir, anot „Aušroje“ pacituotos lotyniškos išminties, galėjo taip ir likti vaikais. Todėl V. Kudirkos vadinamoji didaktinė poezija, dabar patenkanti į vadovėlius ir mokyklinės chrestomatijas, buvo jo didysis rūpestis lietuviais. Pilietinis, dorovinis, vertybinis. Ir tikėjimas, kad pabus ir kelsis jo „Varpo“ žadinamieji; kad bent jaunos, nesumaterialėjusios širdys atlieps kvietimui turėti dorą ir aukštą idealą, kuris įprasmina tavo gyvenimą; kad žodis apskritai turi vertę ir galią ką nors pakeisti. Žinoma, aukščiausią ir sublimuotą pavidalą tas įtaigojantis idealizmas gavo Tautos giesmėje.

Ką reiškia vaikui ir žmogui motina, reta kas parašė taip, kaip toje pačioje publicistikoje išsprūdo V. Kudirkai.

„Mano motina davė man, ką apskritai motina lietuvė gali duoti savo vaikams, dagi daugiau, nes pati daugiau turėjo. Labai gražiai dainavo, labai puikiai margino margučius, labai dailiai sekė pasakas ir prie tų „dailių“ dalykų mane pritraukė. Jeigu aš šiandien muzikantas, pataikau šį ar tą nupiešti ir, atsiprašant, eiliadirbis, tai motinos kaltė. O vienok užaugau ir nuo tos motinos, kuri mano nuomonėje buvo ideališka, niekad negirdėjau, kas tai Lietuva, lietuvis, gaivinimas Lietuvos ir t.t. Negirdėjau to nė nuo močiutės, nė nuo tetų, nė nuo vienos moteriškos iš mano kaimo ir visos apygardos.“

Tokia tai buvo tikrovė prieš „Aušrą“ ir jau „Varpui“ gaudžiant. Todėl V. Kudirka taip tęsia savo polemiką su jį kritikavusiu Stasiu Matulaičiu: „O ką galima pasakyti apie kitas motinas, ką mažiau ideališkos už

mudviejų motinas? Buvo gadynė, kada lietuvės gimdė lietuvius ir auklėjo lietuvius. Šiandien lietuvės gimdo tik vaikus, nes tautišką instinktą pametė, o Lietuvos reikalų nepažįsta. Ateityje, tikiu netolimoje, lietuvės vėl gimdys ir auklės lietuvius – kada pažins Lietuvos reikalus per apšvietimą.“

Taigi lietuvaitės ir motinos – Kudirkos viltis, o pagrindinė problema buvo vyrai. Jų tarpe buvo gausu „ligotų“, besistengiančių, anot Kudirkos, išsinerti iš lietuvių. „Dėl persergėjimo sveikųjų, paduosiu čia žymius tos baisios ligos. Ligoniai 1) lietuviškos šaknies pavardės permainingai ant svetimtautiškų: a) užbaigiant vieton aitis, ūnas ir kt. ant skicki ir kitaip, b) numetant tiesiog galą pavardės lietuviškos (iš Milinikaitis lieka Milini, iš Bijūnas – Bijun, c) dirbant visokias permainingas viduryje pavardės ir gale (Raudonius – Rovidan, Šiaučiūnas – Ševčūn arba Ševčynski, Draugaitis – Dravgott, Pirdžius – Pirdžinski ir daug kitokių); 2) saugojasi lietuviškai kalbėti arba kalba čivierdamiesi ir lyg rodydami per tai savo malonę lietuviškai kalbai; 3) užsnekyti iš netyčių lietuviškai, ypač draugystėje svetimtaučių, paraudonuoja lyg šutytas vėžys.“

Kitur apie šią inteligentų ligą dar vaizdingiau.

„Išskyrus iš mūsų juodžiponių daug didesnę dalį tokių, ką lietuviškai ištartą žodį priskiria prie tariamų, išmestų iš salūniško žodyno, da rasime, kad ir likusieji juodžiponiai, neva mylintieji lietuviškai kalbą, nelygiai ją vartoja. Maža tik dalis išdrįsta prie jos prisipažinti atvirai, didesnė gi dalis myli lietuviškai kalbą kokia ten paslaptine, pakampine meile, lyg nelegališką pačią, su kuria gėda pasirodyti tarp žmonių. Rodosi, kad lietuvis toks, kaip pasakys ką lenkiškai, tai jis ponas, jis išmintingas, jis didis, o pasakęs tą pat lietuviškai, liktų klopas, kvailys, pašlemėkas.“

Kažin, kaip dabar sekasi mūsų išeivijai branginti savo kalbą ir orumą, parodyti tvirtumą būdo? O buvo to išėjimo toli svetur ir Kudirkos laikais. „Brazilija – tai pirmas ir paskutinis žodis, kuriuomi pradeda ir baigia mūsų kaimo žmonelės darbą, valgį, atilsį ir malda. Berniukai ir merginos, apkvaite nuo mislies apie Braziliją, šnabžda tarp savęs kampuose, tariasi ir rodavojsi lyg garniai rudens laike, kada ir kaip išlėkti į tą laimės šalį ir laukia tos valandos lyg išsiluosavimo iš sunkaus kalinio. /../ Kur galėdami ir kaip galėdami stenkimės tą brazilijomaniją apmalšinti, persekidami agentus su pagalba policijos, o ypač aiškindami tikrą padėjimą išeivių Brazilijoje.“

Čia veikė viliojimo verslas (agentai) ir lengvatarystė, o Rusijos valdžia netrukdydė, kaip rodė V. Kudirkai, kad liktų „daugiau vietos dėl šiaurinių civilizatorių“.

Nuolatinę kovą V. Kudirka kovojo prieš bjauriausią lietuvių ydą arba ligą – įskundimus kits kito carinei valdžiai. Dažniausiai – dėl draudžiamosios spaudos. Judošių mat Lietuvoje privisę be skaičiaus, o tuos išdavikus dėl lietuviškų raštų jis tolydžio vadina savo pasirinktu žodžiu – šungalviais. Tai knygnešystės epochos savigny ir sykiu publicisto ginklas kovoj už pilietinę dorą.

Nėr ko stebėtis turbūt, kad lietuviška šungalvystė vėl taip atgimė jau naujoje Maskolijoje – sovietų laikais. Kudirka buvo pastebėjęs, kad šios nuodėmės – keršyti kaimynui jo įskundimu – tūlas valstietis katalikas nė nelaiko nuodėme. Nepadegiau, neužmušiau, tik žandarui apie tavo knygas pasakiau – kas čia tokio?

Žinoma, Kudirka nebūtų Kudirka neieškojęs ir dar paveikesnių vaistų, negu skundiko denuncijato paviešinimas.

„Šungalvių, danešančių policijai apie lietuviškus raštus, turime daugelį. Juos išnaikinti vargiai galėsime, vienok apmalšinti šiek tiek, man rodos, galima. Atsargumas, jeigu jis nebūtų pas mus tuščiu žodžiu, gana pagelbėtų tame dalyke. Vienok ant jo užsitikėti negalime. Nepagelbės nė nubaudimas sugauto „šungalvio“, nes tokiu būdu iš vienos bėdos gali įpulti į kitą. Vienok galime pasielgti su „šungalviais“ taip, kad jie ir pajustų ir negalėtų apskūsti: reikia stengtis išskirti juos visai iš draugijos. Jeigu „šungalvis“ yra gaspadoriumi, tegul neina pas jį šeimyna, tegul kaimynai nepriima jo pas save, neina jam į talką ir šalinasi nuo jo visuomet; jeigu jis darbininkas – tegul jo nieks nepriima į darbą; jeigu jis prekėjas – tegul nieks nuo jo nieko neperka; jeigu jis amatninkas – tegul nieks jam neduoda darbo; jeigu jis jaunikis – tegul jaunumenė nepriima jo į bendrystę ir t.t.

Gal kas pasakyti, kad dėl ikūnijimo šitos rodos reiktų išmislyti kitą rodą. Gal būti, vienok antroji roda ne taip labai sunki ir ją kiekvienas savo krašte ir pagal savo nuomonę gali išmislyti. Reikia tiksliai išaiškinti žmonėms kaimė, kas tai yra policija, išrodyti visą baisumą tos piktadėjystės tokio „šungalvio“, o dasižinoję žmonės, kas tokiu yra, žinos, kaip su juo mi apsielgti – pats, be rodos, pradės nuo jo šalintis. Kaimuose menkiausi mažmožiai greit apsiskelbia, tai kur kas greičiau apsiskelbs tokia šunybe kurio nors iš kaimo, kaip pardavimas savo brolių į rankas didžiausių kankintojų mūsų pačių, mūsų tikėjimo, mūsų kalbos.“

Ir geros žinios, kurias V. Kudirka džiaugsmingai praneša, vėl nusidėdamas protingais komentarais.

Antai lietuvių dainos, atliktos Helsinkyje suomių choro ir dar moterų lietuviškais parėdais, dainavusių taip, „kaip dainuoja mūsų panemunėse“. Visa tai parūpino, be abejo, jauna literatė Maila Mikkola (Talvio), o kad jai rinkti padėjo ir dar dainas, tikriausiai, harmonizavo pats Vincas Kudirka, tai to nemini. Tik apgailestauja: „Lietuvos tautiški moterų parėdai ir lietuviškos dainos visur kitur patinka, o pačioje Lietuvoje ne; svetimi gėrėsi, o patys lietuviai ne.“

Kita gera žinia, kad pasirodė išspausdintos pirmosios lietuviškos muzikos kompozicijos: „vieno amatoriaus“ (nerašo, kad jo paties) „Varpelis“ – valcas lietuviškuose rūbuose, ir dar kita vieno konservatorijos mokytinio polka „Lietuvaitė“. Ko bebūtų vertos, visgi tai „kregždės, kurios pavasarį apreiškia.“

Džiaugėsi V. Kudirka ir Prūsų lietuvių atbudimo veikla, ne kartą apie ją rašė, dar ir tuo būdu vienydamas tautą, o sykį net pavydėjo: „Laimingi tie Prūsų lietuviai!“ Kažin kuo? „Kad jiems rūpi padėjimas brolių, reiškia nusiuntimas apšvietimo ministeriui prašymo“, kad leistų mokyklose dėstyti tikėjimą lietuviškai, nesiųstų į lietuviškus kraštus mokytojų, nemokančių gerai lietuviškai, nedraustų ir nebaustų vaikų už vartojimą lietuviškos kalbos. Išties laimingi! „Jie gali prašyti! Lietuviai po Maskoliumi nei to negali padaryti ir neišdrįsta, nes iš augšto žinoma, kad kiekvienas prašantis yra laikomas valdžios kaip maištadarys ir kaip maištadarys turi pražūti.“

Ir čia pat Kudirka cituoja ūkininko laiškėlį, kurį tas parašė dėl valdžios paraginimo duoti kiekvienam po keturis gorčius rugių badaujantiems Maskolijoje.

„Gera – sako, – mes visi duosime po keturis gorčius dėl baduojančių ciesačiaus žmonių, tik tegul ir ciesačius parodo mums už tai nors mažą malonę, keturis žodžius: daleidžiu lietuviams spausdinti knygas“.

Už keturis gorčius – keturis žodžius! Tai jau prabudusi sąmonė ir orumas, tai su tokia išmintimi Lietuvos ūkininkai, savo vaikų šviesuolių vedami, laimėjo.

Nepaprastai verta išgirsti, ką tebesako Kudirka „Tėvynės varpuose“, juk daugybė dalykų ir šiandien aktualūs.

Kad taip įsivaizduotume virš viso Vilniaus bokštą ir didelį didelį varpą, skelbiantį: „Kelkite, kelkite!“ Turbūt iš tiesų keltumės, nes laikas.

**Amžinuojau atilsiu palydėjome, šviesia
atmintimi saugosime talentingo rašytojo
ir visuomenės veikėjo Sigito Gedos
atminimą**

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga

**Mirus vitražininkui, DLK Gedimino ordino
kavaliieriui Antanui Garbauskui, nuoširdžiai
užjaučiame velionio šeimą ir artimuosius**

*Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga
Krašto apsaugos bičiulių klubas*

Vardan tos Lietuvos vienybė težydi...

Danutė Šilininė

Prieš 50 metų, organizuodama 100-ųjų daktaro ir poeto Vinco Kudirkos minėjimą, būdama dar visai jauna, vos pradėjusia dirbti mokytoja, iš Plokščių (Šakių rajonas) atvažiavusi į Vilnių, užėjau į Rašytojų sąjungą pasidomėti, kur gauti įdomios medžiagos apie nemirtingąjį Vincą Kudirką.

Poetas E. Mieželaitis davė rekomendaciją į Literatūros institutą, kad turėčiau teisę pasinaudoti ten sukaupta medžiaga, o svėdasiškis klasės draugas šviesios atminties Vytautas Valinta, kurį akademikas Zigmas Zinkevičius ir šiandien prisimena kaip gambiausią savo studentą, kurio diplominiam darbui vadovavo, paskolino man rašytojo Juliaus Butėno prieškarinę monografiją apie Vincą Kudirką.

Šios medžiagos, kurios prisirašiau į storą sąsiuvinį, dėka V. Kudirka atsiskleidė ne tiek kaip pasiaukojantis kovotojas prieš carizmą, bet ir kaip žmogus, žavintis savo asmenybe.

„Varpe“ taip jis prisiminė savo motiną: „Mano motina davė man, ką apskritai lietuvė motina gali duoti savo vaikams, davė daugiau, nei pati turėjo. Labai gražiai dainavo, labai gražiai margino margučius, labai dailiai sekė pasakas ir prie tų dailių dalykų mane pritraukė. Jeigu aš šiandien muzikantas, pataikau šį bei tą nupiešti ir esu eilėdirbis, tai Motinos, kurios netekau 10 metų, kaltė“.

Marijampolės gimnazijoje, kur mokėsi V. Kudirka, bendrabučiuose žemesniųjų klasių mokiniai turėdavo globėjus iš vyresniųjų tarpo. Kai kurie mokinukai nemokėjo pasinaudoti peiliais ir šakutėmis, bandydavo grabalioti mėsą iš indo rankomis, trupindavo duoną į sriubą, srėbė ją, pliauškdami liežuviu. V. Kudirka rasdavo patrauklų pavyzdį pamokymui:

– Tai panašu į kupranugario elgesį, kuris, privarytas prie tyro vandens atsigerti, pirma jį sudrumsčia, tuomet troškulį malšina.

Seinų kunigų seminarijoje V. Kudirka jautėsi tarsi kaliniu, tad apie jo išėjimą iš seminarijos sklido įvairūs gandai. Nupiešęs visų kunigų ir klierikų portretus su vyskupu ir paklausęs, ar mokantys jie taip. Išgirdęs prisipažinimą, kad taip nesugebėtų, atsišveikinęs su seminarija.

Kai baigė medicinos fakultetą Varšuvoje, nusifotografavo su kartu baigusiais mokslą lietuviais ir iškilmingų pietų proga čia pat sukūrė eilėraštį „Labora“, raginantį kiekvieną lietuvių nenuieiti į kapą be ženklo, kad Žmogumi buvęs.

Dirbdamas gydytoju Šakiuose, turėjo nepavydėtinas gyvenimo sąlygas, kurios tirpdytė tirpdė V. Kudirkos sveikatą. „Važiavom pašalusių gruodu.

Arkliai „staininiai“, geri. Tačiau 8 kilometrus nuo Sintautų iki Šakių užtrukome 3 valandas. Važiuodami matėme arklio griaučius purvyne. Nedaug laiko prieš mūsų kelionę važiavo valdininkas iš Šakių, ir arklys purvyne žuvo“, - prisimena teisininkas P. Leonas. Šitokios ir panašios kelionės pas ligonis labai vargino.

V. Kudirka nuoširdžiai bendravo su įžymaus kultūros veikėjo Petro Kriaučiūno šeima Plokščiuose. Vasarų metu šiame pasakiškos gamtos kampelyje poetas mėgo paviešėti. Jau tuomet kosulys draskė jo krūtinę. Erdviausias kambarys, kurį jam paskyrė Kriaučiūnų šeima, buvo išpuoštas pušaitėmis, kurios lengvino kvėpavimą. V. Kudirka juokavo:

– Papuošėt mane kaip numirėlį!

Plokščiuose teko V. Kudirkai susitikti su žymiais Europos mokslininkais lingvistais, atvykusiais mokytis pas Kriaučiūnus lietuvių kalbos. Ypač maloniai su V. Kudirka bendravo suomių rašytoja Maila Talvio.

„Ne vieną smagią valandą, - rašo P. Kriaučiūno žmona, - suteikė mums ir mūsų svečiams V. Kudirka savo linksmumu ir malonumu. Viešėjo vasarą pas mus ir mergaičių. Tarp kitų buvo Marija G., kurią V. Kudirka išskyrė iš kitų tarpo ir mėgo pajuokauti. Tai jos šlepetes pasikabina prie savo lovos ir įsideda į jas laikrodį, tai „labam rytui“ atsiunčia saldumynų dėžę, iš kurios išsoka varlė, parištu raudonu kaspiniu, nusi-gandusi ne mažiau už pačią „saldumynų“ savininę. Kartą mergelės tvirtino, kad ir be vyrų sugebančios smagiai praleisti laiką.

– Gerai, tai jūs sau, o mes sau, - ir išėjo vyrai pasi-vaikščioti Nemuno pakrantėmis.

Mergelės susėdo sode neva knygos skaityti, bet ne tiek skaitė, kiek žvalgėsi į tą pusę, kur vaikščiojo vyrai. V. Kudirka sugrįžo slapta namo ir, žvelgdamas pro langą, kaip moterys „skaito“ „Nibelungų giesmę“ nupiešė jas: sėdi po medžiu, prisidengę skėčiais, o nosytės kyšo iš po jo, ir akytės šaudo į tą pusę, kur vaikšto vyrai. Tai buvo juokų, kur daktaras pietų metu atnešė piešinį su parašu: „Nibelungų giesmė“.

Tačiau net per atostogas viešintį poetą ir daktarą užklupdavo žandarai. Kai jį suėmė, rašytoja Maila Talvio demonstratyviai pabučiavo daktarą. Kratantis vežėčiomis, poetą išvežė į Kalvarijos kalėjimą, bet ir sirgdamas laikėsi narsiai.

– Ko man bijoti? Aš esu apsuptas piktesnių profesorius Kocho žandarų, kurie neleis manęs toliau Kalvarijos kapinių ištremti...

Štai ką rašo Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, paskutinį kartą aplankiusi jį Kudirkos Naumiestyje: „Savo šeimoje turėjau daug džiovininkų, kuriuos jau teko

man kaban palydėti... Įėjusi ir į Kudirką pažiūrėjusi, taip susijaudinau, kad žodis užkliuvo gerklėje, o ašaras visu valios stiprumu laikiau, kad neprasisveržtų“. Kambariukas mažutėlis, apytuštis, jokių pagražinimų, lova ir stalas, apverstas knygomis... Be abejo, žmogus, savo gyvenimą, pasiaukojantį darbą ir kūrybą pašventęs Lietuvai, kitaip gyventi negalėjo.

Neveltui dirbęs Plokščiuose mokytojas Stasys Ankevičius, 1941 metais iš 32 lietuvių kartu išsiųstų į Sibiro Rešotų lagerį, Lietuvon sugrįžęs gyvas tik vienas, savo mokiniams įskiepijo meilę gimtajam kraštui. V. Kudirkos pavyzdžiu, o po 16 metų tremties poeto ir daktaro atminimui Paežeriuose, Vilkaviškio rajone, įkūrė muziejų.

1995 metais jis man dovanų atsiuntė spalvotą leidinėlį „Varpo aidas iš Paežerių“ apie V. Kudirkos visuomeninį muziejų su smuiko nuotrauka, smuiko, kuris 80 metų klajoją žmonėse, kol mokytojas jį surado ir kiekvienai ekskursijai, dvasingumu švytėdamas, Sibiro rūstybės nepalaužtas, jau devintą dešimtį įpusėjęs, groja „Tautinę giesmę“ ir virpino besilankančių muziejuje sielas autentiškais pasakojimais apie taurųjį Lietuvį, kuris tuo pačiu smuiku išvedžiojo besimokančiai Mailai Talvio ir jos vyrui profesoriumi J. Mikkolai lietuvių kalbos, dainos melodiją:

Eičiau aš ant kalno

Šalia vieškelėlio,

Bene pamatyčiau savo bernužėlį...

Ir mintinai kartojo V. Kudirkos eiles:

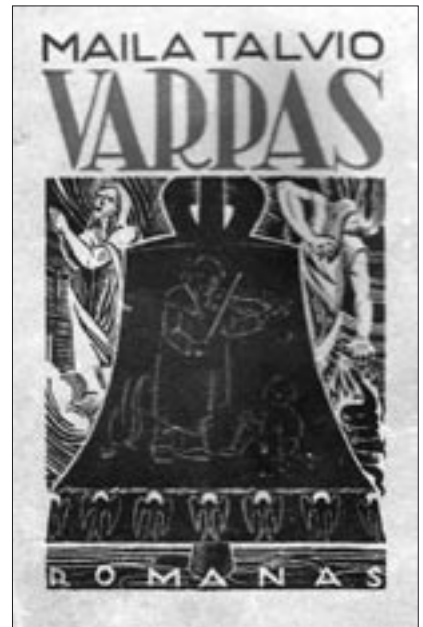
Tik tas yra didis, kurs gyvastį savo

Paskyrė teikimui tik artimams laimės,

Kuris didžius darbus žmonijai aukavo,

Prieš ką svietas klaupia su dėkui, ne iš baimės.

1994 metais rugsėjo 7 d. mokytojas Stasys Ankevičius laiške man rašė: „Šiais metais mane su šiuo smuiku, su kuriuo V. Kudirka 1898 m. sukomponavo „Tautos giesmę“ – himnui melodiją, vežėsi mane į Plokščius – Suomų – lietuvių ryšių dieną, kad parodyčiau suomių delegacijai V. Kudirkos smuiką ir pagročiau juo himną.

Suomiai žino tik tris didžiausius miestus Lietuvoje: Vilnių, Kauną ir Plokščius. Maila Talvio Suomijoje išgarsino Plokščius ir Lietuvą.

Laiminga jaučiuosi, skaitydama a. a. mokytojo Stasio Ankevičiaus įrašytus į leidinėlį „Varpo vidus iš Paežerių“ žodžius iš daktaro kūrybos:

Tai skambink, „Varpe“, tegu gaudimas tavo

Išilgai skersai eina per Lietuvą!

Budink ir šauki graudžiu balsu savo,

O tas šaukimas perniek tenežūva!

Kelkite, kelkite, kelkite, kelkite!..

Gera girdėti, dar gyvai tebesant, Laisvės kovotojų sąjungos leidinį „Varpą“, atkartojantį Poeto, „Tautinės giesmės“ autoriaus žodžius: „Kelkite! Kelkite! Kelkite!“

Tarp savų ir svetimų

(Iš ruošiamos spaudai knygos)

Salomėja Piliponytė-Užupienė

Enkavedistai siautėjo. Atvažiuodavo į Mackūnus (Rumšiškių vlsč., Kauno apskr.) ieškoti „banditų“, kratė palėpes, ūkinius pastatus, tačiau mieliausiai jie kuitėsi spintose, palėpėse, kamarose, ten, kur kabojo lašiniai, buvo saugomi papuošalai ar geresni daiktai. Daug ko po tokių „kratymų“ žmonės nerasdavo, tačiau nebuvo kam skųstis. Prie kareivių prisidėjo ir stribai, tai ir jiems reikėjo gyventi, nes pradžioje stribams atlyginimo nemokėjo.

Atėjo 1945 m. pavasaris. Prisilašinom kubilą sušios. Mes džiaugėmės gamtos atgimimu, tačiau atsirado ir naujų problemų. Sužiojome apie didelę netektį, kai prie 1945 04 12 Pašulių k. žuvo dvylika Andriaus

Zdanevičiaus-Morkos būrio partizanų. Jau tada mūsų apylinkėse veikė keli kovotojų už Laisvę būriai, atklysdavo jų ir iš kitų vietovių: Kaišiadorių, Palemono, Neveronių, Žaslių. Ateidavo tada, kai savuose kraštuose būdavo kareivių organizuoti miškų šukavimai. Morkos būryje daugiausiai buvo susibūrę mūsų apylinkių vyrai, juos gerai pažinojome. Laidojo juos keli partizanų būriai, saujelė vietos gyventojų. Stribai ir kareiviai sutrukdyti bijojo. Žuvo tada trys broliai Zdanevičiai: Pranas-Burokas (g. 1921 m.), Andrius Vincas-Morka, (g. 1919 m.), Ignas – Serbentas (g. 1925 m.) iš Guronų k., taip pat Vincas Paškauskas-Liepinis iš Paliepių kaimo, Justinas Janonis iš Kaspariškių, pravieniškietis Aleksas Ambrazevičius-Šaulys, Andrius Gerūnaitis-Alksnis iš Beištrakių, du Miežonių kaimo vaikinukai – Kazys Galinis-Liepa ir aštuoniolikmetis gimnazistas Algirdas Laurušonis-Miežis, į būrį atėjęs tik tos tragiš-

kos dienos išvakarėse, bei Jonas Matikas-Alksnis (g. 1920 m. iš Sunkokų k., Jiezno vlsč.). Dvyliktuoju buvo Aleksandras Verbickas-Berželis iš Miežonių k.

Pašulių k. gyventojas Pranas Alionis liudijo, kad tame mūšyje buvo nukauti 98 sovietiniai kareiviai, Morkos sesuo Elena Zdanevičiūtė suskaičiavo jų apie 50. NKVD niekur nenurodė tikro žuvusiųjų skaičiaus, tačiau žinoma, kad kūnų buvo prikrauti du sunkvežimiai.

Kai artėjo laikas sėti javus, nebuvo sėklos, nes už statybas reikėjo meistrams atiduoti paskutinius grūdus. Nepasėsi, tai ir nieko nebus pjauti. Artėjo badas. Tada mūsų tėvelis jau buvo žuvęs, gyvenome penki vaikai su motina.

Kiek vėliau nuvažiavau į Vilnių ir kuriam laikui ten likau. Gyventi nesisėkė, nebuvau pratusi prie miesto. Kartą sutikau mūsų apylinkių partizanus Joną Ožeraitį-Vaidotą, Juozą Čiurinską-Jurginą, Vincą Čiurinską-Putiną su ryšininke. Pasakė, kad atvažiavo specialiai su manimi susitikti ir ragino mane grįžti namo. Tad 1946 m. pavasarį sugrįžau atgal į Mackūnus, į savo tėviškę.

Vietiniai partizanai pas mus lankydavosi dažnai, mumis pasitikėjo, tad tapome ryšininkėmis. Man suteikė Rūtos slapyvardį. Buvo labai sunku, kartais net badas. Tik jau nepaliko ramybės sribai. Sekė kasdien, beldėsi į duris, ieškodami pasislėpusių partizanų. Jų neradę, vogdavo paskutinį maisto kąsnį, nebuvo kam pasiskųsti. Kartais ateidavo žmonės apsimetę partizanais, išsivesdavo į mišką, sakydavo, kad jie yra iš kito išblaškyto būrio, prašė suvesti su vietos partizanais. Kai jais nepatikėdavau ir nekalbėdavau, sakydavo, jie žinantys, kad jie ateina pas mus. Gyniausi, kiek galėjau, verkiau, puldavau į isterijas. Galop iškviatė į Kaišiadoris. Nuvažiavau, nes bijojau, kad sribai man pridarys bėdų, galėjo susidurti ir su kartais mūsų sodyboje pasirodančiais partizanais. Saugumiečiai veikė grubiai, žlugdė psichologiškai. Man tada buvo jau devyniolika...

Buvo 1947 m. pavasaris. Visas pasaulis suskilo. Sugrįžusi pati išėjau į Vaidoto būrį. Partizanų prieaiką daviau dar 1946 m., kai buvau ryšininkė, atvažiavusiam iš Vilniaus Pranui Žičiui-Vėjui. Tada mūsų stovyklavietė buvo miške tarp Pravieniškių ir Pašulių. Prisiečiau ir tapusi partizanė, man liko tas pats Rūtos slapyvardis.

Iš pradžių slapčiausi pas Oną Grigaliūnienę Šlienavoje, prie Kauno. Šiame kaime gyveno Vaidoto dėdė, todėl gerai pažinojom šią šeimą. Grigaliūnas tada jau buvo areštuotas, tačiau namo taip ir nesugrįžo. Kiek žinau, Vilniaus saugume kalintas ir nužudytas, kūnas buvo užkastas Tuskulėnuose. Laukiau padirbto paso, kad galėčiau išvykti į Vilnių. Tai kai klausė, kokia pavarde padirbti dokumentus, pa-

sakiau, kad Onutės Grigaliūnaitės. Buvo laikas, kai partizanus mūsų krašte galėjai ant pirštų suskaičiuoti. Šlienavoje nuolat negyvenau, o vykdžiau partizanų užduotis, paslapčiom pareidavau į mūsų namus. Dažnai susitikdavau ir praleisdavau daug laiko su paskutiniais besislapstančiais šių apylinkių, partizanais iš Jono Černiausko-Vaidoto būrio, turėjome bunkerius Mackūnuose ir Užtakuose. Tarp jų buvo Vytautas Janavičius-Varpas, Pranas Ulozas-Bevardis, Petras Vainius-Sakalas. Subyrėjo mūsų šeima: brolis Bronius pats nuėjo į vaikų namus, o seserys išėjo dirbti į Palemono plytinę, nors buvo dar paauglės. Buvo skaudu, bet kitos išeities nebuvo.

Vieną 1947 m. pabaigos dieną atvykau pas seserį Marytę Čiurinskię į Pašulių k., norėjau pasikeisti apatinius drabužius. Buvau pavargus, alkana. Tik spėjau nusiauti batus, kai svainis Ignas suriko, o paskui ir visi per langą pamatėme atvažiuojančių sribų vežimą. Buvau be batų, jau nusimetusi žieminius rūbus, supratau, kad reikia ieškoti išeities, tai išbėgau pusnuogė ir basa. Sribai pamatė, pradėjo šaudyti. Iki bunkerio – gal 3 kilometrai, nebijojau sušalti, bet ten bėgti bijojau, galvodama, kad tas bunkeris galėjo būti surastas, tai pasirinkau bėgimo kryptį pas prie miško gyvenančius Bileišius. Staiga skausmas pervėrė man dešinę koją. Pajutau karštį, bet labai neskaudėjo. Be kvapo atbėgau į saugią vietą ir pamačiau, kad kulka kiaurai pervėrusi koją prie pat kelio, kraujuoja. Anelė Bileišienė neišsigando, suteikė man pirmąją pagalbą. Visa laimė, kad kulka nelietė kaulo. Turėjome partizanines vaistinėles ir mokėjome nelaimės atveju sau ir kitiems suteikti pirmąją pagalbą. Taip kelis mėnesius gydžiausi sužeidimą. Nejaučiau iš Anelės nei vieno priekaišto dėl jai tekusios naštos.

Greitai po Didžiosios Kovos apygardos 6-ojo bataliono, veikusio Rumšiškių, Palemono, Karmėlavos valsčiuose, kitose Pakaunės vietose, vado Klemenso Gursko žūties (jis žuvo 1947 10 21 Svilonių k., Karmėlavos vlsč.), bazavomės Pravieniškių-Pašulių miške (Rumšiškių vlsč.), prie Nadielos upelio. Buvome vieningi, pasiryžę nepasiduoti. Patys išsirinkome naują būrio vadą. Juo tapo J. Ožeraitis-Vaidotas. Mūsų stovykloje tada buvo 7 partizanai: be Vaidoto ir manęs dar A. Tarbūnienė-Drebulė, Juozas ir Vincas Čiurinskai, S. Grenda-Smarkuolis. Prie mūsų glaudėsi ir J. Černiauskas iš Užtakų k., Rumšiškių vlsč. Tada nežinojau, kad jis yra bataliono vadas, nes buvome tik saujelė kovotojų, ne daugiau kaip būrys. O būrio vadą turėjome kitą. Perkūnas buvo ne tik geras žmogus, bet ir turėjo tarp mūsų didelį autoritetą.

Ateitis parodė, kad visi išbandymai, žūtys, lageriai, tremtys mums dar buvo prieš akis...

(Spaudai paruošė Stanislovas Abromavičius)

Iš Edmundo Simanaičio naujos knygos „Amžių krivulė“

Neišnyksiu

Aš neišnyksiu, aš paliksiu
kaip režis ar kaip randas
istorijos ir Tavo atminty,
Tėvyne mano.

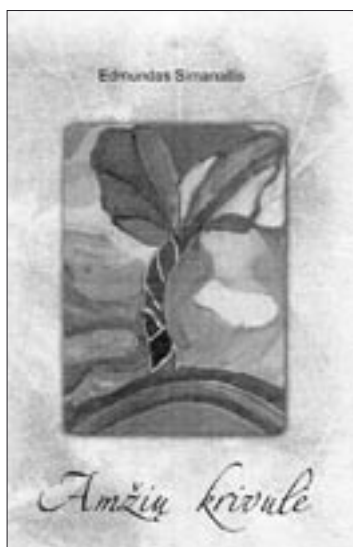
Gal ne gilesnis nei kiti,
gal ne skaudesnis nei visi
randai ant Tavo kūno,
bet gyvas ženklas šių dienų –
gausingoj sąraizgoj Tavų darbų
bus vienas siekis mano.

Tik dėl Tavo man reikia vardo
ir ištvermės lig galo.
Tik dėl Tavo aš būsiu skydas,
o jei reikės ir kardas,
ar kurtinantis varpas,
ant kuorų laužo atšvaitas ryškus.

Tu mano atrama esi,
paguoda ir stiprybė
ir neišsenkantis jėgų šaltinis.
Versmė tu giluminė
ketinimų
darbų ir siekių.

Išlik per amžių amžius,
žydėk, mano Tėvyne!
Slenksčius ir negandas
istorijos srautų įveiki
ir ŽODĮ išlaikyk –
be jo Tu žūsi!

O mažutėlį randą savo kūne –
mane –
Tu negrimuok,
negydyk
ir neslėpk.
Laimingas būsiu likęs su Tavim,
o be Tavo – aš žūsiu...
Ir jau tada tikrai, negrižtamai
kaip miriadai tėvynainių
visiem laikam išnyksiu.
Jonava, 1973

Sąjūdžio paukštė

Nenuskrisk, nepradink, mano Paukštė,
nepamiršk Atgimimo dainos.
Ji skambėjo, ulbėjo dar Vakar
Ar Šiandien ji kaip Vakar skambės?

Mūsų dienos ir naktys, ir siekiai,
mūsų mintys ir svajos iš ten –
srūva, liejas, banguoja, atplaukia
iš gentainių žilos praeities

Aš kaip Uosis Tave pasitiksiu,
suvisai pražiūrėjęs akis,
bet tikiu ir žinau – Tu atskrisi –
dings ilgą tariama paslaptis.

Tai suošim kartu žalioj girioj,
tai čiulbėsime abu paryčiais.
Ta rasa nebebus mūsų ašaros –
bendras džiaugsmas – Tėvynės giesmė.
Jonava, 2008

Viduryje su knyga sėdi autorius Edmundas Simanaitis

Grėsmių ir prezidentų belaukiant

Dalius Stancikas

Pagaliau prasčiausio visų
laikų premjero – Gedimino Kir-
kilo Vyriausybė pasitraukė. Tai,
kad socialdemokratai ir toliau jį
laiko savo vadu ir net išstūmė į
opozicijos lyderius, tai jau jų po-
litinė problema. Nenorinčiam
skęsti logiška būtų kuo greičiau atsikratyti akmens po
kaklu, bet negi supaisysi visų politinių intrigų, ypač

paremtų krautuvinių oligarchiniais interesais ir
milijardiniais dividendais iš „skurstančios“ elektros
energijos izdo. G. Kirkilas atkakliai tvirtina, kad so-
cialdemokratai tikrai turės savo partinį kandidatą į
Prezidentus ir, aišku, juo įsivaizduoja save. O ką gi
daugiau – pasakos apie trečiąjį Algirdo Mykolo sugri-
žimą taip ir liks pasakomis. Česlovas Juršėnas antrą
kartą nerizikuos bristi į jam nesėkmingus prezidenti-
nius vandenius, o panelės Vilijos Blinkevičiūtės reitin-
gai liko palaidoti milijardinėje „Sodros“ skylėje.

Bet bėda – pagrindinė palaikymo komanda – Darbo partija po antradienio socialdemokratų „išdavys-tės“, regis, supyko rimtai ir ilgam. Ko gero, net ilgiau nei iki pavasario. Viktoras Uspaskichas visai logiš-kai tikėjosi išsaugoti savo neliečiamybę ir taip pa-bėgti nuo Temidės: susitarimas su Arūnu Valinsku paremti vienas kitą varge ir skausme teikė labai pa-grįstų vilčių, kad Seimo nario neliečiamybei atimti reikalingo 71 parlamentaro neatsiras. „Prisikėlėliai“ išlaikė savo žodį: balsavimo metu nedalyvavo (iš-skyrus Saulių Stomą, balsavusį už neliečiamybės pa-naikinimą), kas reiškė paramą garsiajam politiniam Rusijos desantininkui Lietuvoje. Panašiais būdais V. Uspaskichą nuo teisingumo gelbėjo ir Tvarkos su tei-singumu partijos nariai (išskyrus Rimantą Smetoną ir Julijų Veselką). O va štai pagrindiniai partneriai socialdemokratams ėmė ir apgavo. Jiems tie 9 nuošim-čiai Darbo partijos rinkėjų – kaip gyvybės eliksyras porinkiminėms žaizdoms gydyti. Jei neliks partijos galvos, lyderio, neliks ir partijos, o jau geresnės prie-glaudos kaip LSDP politiniai perbėgėliai niekur ne-suras. Kaip ten sakė prasčiausias visų laikų premje-ras? Iki pavasario sustiprėsime ir imsime valdžią.

Tik, va, koją pakišti gali tas kandidatavimas į Prezidentus. Arūnas Valinskas prezidentinėje kam-panijoje jau turi ištikimą rėmėją – V. Uspaskichą (pasirodo, tos kalbos apie Darbo partijos struktūros perdavimą Tautai prikelti – visai ne iš piršto lauž-tos). Dabar jau socialdemokratų ir pono G. Kirkilo laukia rimtas išbandymas: arba jie renkasi „partinį kandidatą“ į Prezidentus ir toliau lieka sėdėti ant at-sarginių suolo, arba paremia „svogūnų“ karalių ir organizuoja naują valdančiąją koaliciją. Bet visiems šitiems scenarijams yra ir antiscenarijus – Dalia Gry-bauskaitė. Ši bent kol kas savo ir Europos Komisijos lūpomis remia strateginius užvakar patvirtintos An-driaus Kubiliaus Vyriausybės veiksmus ir panašu, jog, tapusi Prezidente, norėtų premjeru labiau matyti A. Kubilių nei G. Kirkilą.

Taigi šią savaitę galime fiksuoti du labai svarbius politinius momentus: Prezidento rinkimų kampanija likus penkiems mėnesiams jau praktiškai prasidėjo, ir joje matome tris viešai nepasiskelbusius kandida-tus – D. Grybauskaitę, A. Valinską ir G. Kirkilą.

Antras momentas – savo darbą pradėjo nauja Vy-riausybė, kuriai pirmoji kelio atkarpa (iki Prezidento rinkimų) bus gerokai ilgesnė ir sunkesnė nei rinki-mų kandidatams. Ir ne tik dėl nepopuliarios antikri-zinės programos, bet ir dėl labai margos Vyriausybės sudėties, kurios silpniausiomis grandimis reikėtų laikyti vidaus reikalų (labai sunku suvokti, kodėl liberalcentristai patyrusį ir net politinių oponentų gerbiamą VRM vadovą Regimantą Čiupailą pakeitė dvi kadencijas buvusių pilku parlamentarų ir abejo-

tinės reputacijos bei savotiškų charakterio savybių Raimundu Palaičiu) ir aplinkos ministrus (Gedimi-nas Kazlauskas yra unikalus pavyzdys, kaip gali-ma per pusdienį iš niekam nežinomo statybininko tapti ministru – anot Prezidentūros patikinimų, STT darbuotojai net naktį turėjo dirbti, kad spėtų prieš jį tvirtinant pateikti įstatymiškai privalomą pažymą apie kandidato nesuteptą mundurą).

„Tamsiais arkliukais“ Vyriausybėje laikytini kul-tūros ministras Remigijus Vilkaitis, kol kas nesuge-bėjęs išsakyti nė vienos aiškesnės nuostatos apie savo kultūros strategiją (išskyrus šią – į klausimą, kaip reaguoja į rašytojų ir knygų leidėjų protestus atsakė: Nesijaudinkite, nuo šiol kultūra bus rūpinamasi kaip niekada), ir jaunasis ūkio ministras Dainius Kreivys, tapęs staigmena net savo partijos elitui. Dar didesne staigmena visiems tapo A. Kubiliaus pasirinkimas į Vyriausybės kanclerius Deividą Matulionį, URM valstybės sekretorių, Prezidentūros ir „valstybinin-kų“ labai pirštą į užsienio reikalų ministrus, kam, beje, priešinosi Tėvynės sąjungos taryba ir pats A. Kubilius.

Sprendžiant iš to, kas yra skelbta apie naujų mi-nistrų komandas, stipriausia Vyriausybės grandimi reikėtų laikyti Krašto apsaugos ministeriją. Iš to, ką kalbėjo susisiekiimo ministras Eligijus Masiulis, dau-giausia triukšmo ir protestų gali susilaukti šios mi-nisterijos sprendimai – net garsiajai Margaret That-cher geležinkelio privatizavimas baigėsi ir politiškai, ir ekonomiškai prastai.

Vėlyvą antradienio vakarą, iškart po naujos Vy-riausybės programos patvirtinimo, įvykęs aukščiau-sių valstybės ir nacionalinio saugumo pareigūnų pa-sitarimas dėl galimų valstybinių grėsmių, susijusių su krizės pasekmėmis, leidžia tvirtinti, jog naujoji valdžia supranta, į kokią pelkę ji brenda ir kad rimtų protestų ir provokacijų galima laukti greitai.

Tą patį vakarą, kai atsistatydino blogiausio prem-jero G. Kirkilo Vyriausybė ir asmeniškai pats pa-tyriau vieną provokaciją: iš pajūrio pasipylė telefo-niniai perspėjimai apie neva bankrutuojantį vieną mūsų banką.

Suprask, be ekskomunistų – Lietuvoje prapultis. Nors, kiek pamenu, prieš penkiolika metų bankai griuvo būtent dėl jų.

Bernardinai.lt, 2008 12 11

„Varpą“ galima įsigyti Lietuvos
Sąjūdžio būstinėje
(Gedimino per. 1, Vilnius)

Vartojimas ekonominės krizės akivaizdoje

Algimantas Zolubas

Nežabotą žmogaus vartojimas yra reiškinys, kuris žmogų sutapatina su materija, paverčia jį vienu kūnu, ir todėl žmogus pats iš savęs atima laisvę, įkalina į daiktų vergiją, tampa kaliniu ir prižiūrėtoju viename asmenyje, kaliniu be nustatyto kalėjimo termino, be amnestijos. Kad iš tikrųjų yra įsisiautėjęs vartojimo epidemija, net mokslinių tyrimų nereikia. Jei atliekų nuo vartojimo nebetalpina didžiausi sąvartynai, jei sąvartynams jau vietos pritrūko, galima tvirtinti, kad visko vartojama daugiau, nei pakliūna į atliekas. Atliekų gausa taip pat liudija, kad žmogus netaupo, netausoja, o tik vartoja, vartoja, vartoja. Nepretenduodami į galias studijas, pabandykime nors dalinai pasiaiškinti, kur tūno tas vartojimo epidemijos virusas.

Ekonominis materializmas, kapitalizmas bei su jais susijusi techninė revoliucija atskiria ūkininkavimą, gamybą nuo dvasinio gyvenimo. Socialiniame gyvenime materijos ir dvasios atskyrimas yra klaida, nes ūkinė veikla yra dvasinio gyvenimo padarinys; ūkininkavimas yra žmogaus valios aktas, o darbo drausmė, darbo našumas taip pat priklauso nuo dvasinių veiksnių. Pats darbas yra iš dvasios, o ne iš materijos kilęs reiškinys. Tarkim, žemdirbys nuo seno žemę šventa vadino, ją mylėjo, su ja dvasingai bendravo, artojas, berdamas į dirvą pirmą grūdų saują, ją peržegno davė, palaimindavo, sulaukęs derliaus ar sėdęs už stalo malda Dangui dėkojo. Ir dabar šventinami paminklai, prieš pradedant pastato statybą šventinamas kertinis akmuo, šventinamos naujos patalpos, šventinami laivai, automobiliai. Tokiu būdu įdvasinami medžiaginio pasaulio ir žmogaus santykiai. Deja jie kinta nudvasinimo link, pašventinimas tampa apeiga iš tradicijos, tolimesnis bendravimas su pašventintu objektu lieka utilitarus; ne-

bekeliama kepurė prieš pašventintą pakelės kryžių, įėjus į pašventintą būstą nebeištariama „Garbė Jėzui Kristui“, prieš kandant duonos kąsnį iš pašventinto lauko nebekalbama padėkos malda.

Kapitalistinis ūkininkavimas veda į dvasios vergiją ekonomikai, nors toks ūkininkavimas buvo kuriamas būtent dvasios galiomis.

Marksistinė klaidatikystė kapitalizmą bandė pakeisti socializmu, kuris žadėjo reguliuoti stichines ūkininkavimo jėgas, tačiau socializme žmogaus dvasia pateko į naują vergijos formą. Suvisuomeninus nuosavybę, žmogaus santykiai su materija pasikeitė iš esmės, santykiai nutrūko. Nuosavybė numato ne tik materialijų gėrybių vartojimą, bet ir paveldimą dvasinį asmenybės ryšį šeimoje, giminėje; asmenybė įgyja teises ir pareigas, todėl jos santykis su materija ūkinėje veikloje tampa kitoks, sudvasintas, ne vien vartotojiškas.

Mašinos nušalino žmogų nuo prisilietimo prie medžiagos, atėmė rankų darbą (ar ne todėl labiau vertiname rankdarbį nei fabrikinį daiktą). Šiais laikais žmogus nušalinamas ne tik nuo prisilietimo prie medžiagos, fizinio darbo, bet ir nuo mąstymo, prisilietimo mintimis prie darbo, nes žmogų pakeičia atitinkamai užprogramuoti kompiuteriai, valdantys robotus; žmogui telieka operatoriaus vaidmuo.

Nudvasintas ūkininkavimas atvedė į nudvasintą vartojimą. Mašinų pagalba gaminami pro-

VARPAS

Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovylose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pagrindinė Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn.

Leidėjai Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Adresas: Architektų g. 14-60, Architektų g. 8-4, LT-04210 Vilnius. **Tel.:** 2444619, 2442157.

Redaguoja redakcinė kolegija. Numerio dailininkė ir dizainerė Neringa Motiejūnaitė. Bendradarbiams honoraras nemokamas. Straipsnių turinys nebūtinai turi sutapti su redakcijos nuomone, straipsniai ir nuotraukos nekomentuojami ir negražinami.

171-ojo „Varpo“ numerio redaktorius – Algimantas Zolubas
Skaitykite „VARPA“ internete: www.lrs.lt/rezistencija

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666)
Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas HANSABANKAS, Karoliniškių KA.
Sąskaita Nr. LT62.73000.10002492325

Išleido ir spausdino „Petro ofsetas“. Žalgirio g. 90, Vilnius.
Tiražas 800 vnt.

Aukos VARPUI

Už aukas „Varpui“ dėkojame:

M. Žaliauskui – 50 Lt, L. Šimieniui – 20 Lt, A. Červinskui – 20 Lt, A. Červinskui – 10 Lt, J. ir M. Sadūnams – 20 Lt, V. ir Z. Valiukevičiams – 50 Lt, P. Tumoniui – 20 Lt, R. Aniuliui – 20 Lt, K. Vidžiūnui – 20 Lt.

Dėkojame už pervedus į LLKS sąskaitą 2 proc. nuo pajamų mokesčio.

Už nuotraukas dėkojame: Marytei ir Jonui Puodžiams, Ričardui Šakniui, Edvardui Burokui, žurnalui „Aviacijos pasaulis“, Jonui Ivaškevičiui.

duktai atpigo, tarsi neteko vertės, todėl neatsakingai perkama, nesaikingai vartojama, netaupoma, netausojama. Kad gaminant tuos produktus teršiamas oras, vanduo, žemė, kad sekinami iškasenų ištekliai, nei gamintojas, nei vartotojas nepaiso, nes dvasinis ryšis nei su gamyba, nei su vartojimu jų nebesieja. Lieka vienintelis siekis – tenkinti nuolat augančius poreikius, kuriems ribų nėra. Tačiau tų poreikių patenkinimo jausmas neateina, žmogus, užsikrėtęs vartojimo virusu, kaip pradžioje buvo minėta, iš savęs atima laisvę, pasmerkia daiktų vergijai iki gyvos galvos.

Jei „vartojimo epidemijos virusu“ laikysime nudvasintą ūkininkavimą ir nudvasintą vartojimą, turėtume ieškoti ir rasti „vakciną“ prieš jį.

Romos klubo steigėjas ir ilgametis jo prezidentas Aurelijo Pečejis (Aurelio Pecei) jau prieš kelis dešimtmečius klubo sukaupytų tyrimų pagrindu įspėjo žmoniją apie gresiančią klimato kaitą dėl žmogaus neatsakingos veiklos. Greta kitų jo siūlomų priemonių padėčiai taisyti, pirmutinis jo siūlymas – keistis pačiam žmogui; nekenkiant aplinkai gaminti, sai-

kingai vartoti, kas gamtos sukurta tausoti, taurinti. Paprasta, regis, „vakcina“, tačiau dėl jos taikymo turi susitarti žmonija. Visa žmonija – visos tautos, visos valstybės. Susitarti nedelsiant, susitarti be išlygų, be nuolaidų, nesielgti taip, kaip kai kurios valstybės elgiasi su Kioto protokolu. Jei žmonija nesusitars, A. Pečejis moksliniais tyrimais paremtomis studijomis žmonijai parodė į nebūties bedugnę.

Stabdyti išibėgėjusią vartojimo epidemiją nelengva, žmonijai susitarti – taip pat. Tik praėjus keliems dešimtmečiams po Pečejo mirties (mirė 1984 m), šiemet Paryžiuje susirinkę JTO atstovai konstatavo, jog jau yra įvykę negrįžtami klimato pokyčiai, kuriuos liudija šiltnamio efekto pasekmės, padažnėję žemės drebėjimai, cunamiai, uraganai, sausras bei liūtytys.

Žmonijos išlikimo grėsmės – nebūties bedugnės – akivaizdoje vartojimo epidemijos „vakciną“ panaudoti teks. Šiemet kilusi pasaulinė ekonomikos krizė taip pat yra gal dar ne baudžiantis, tačiau Gamtos pirštas, rodantis, kad gyvenimo būdą žmonija privalės keisti.

Informacija dėl valstybinių pensijų

Vyriausybė nutarė, kad pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviai, juos teikiant Lietuvos pirmojo ar antrojo laipsnio valstybinei pensijai skirti, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrui pateiktų mažiau dokumentų negu nustatyta dabar. Tokia nuostata įtvirtinta Vyriausybės priimtuose nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ pakeitimuose. Atsisakoma reikalavimo, kad rezistencijos dalyviai pateiktų gyvenimo aprašymą, darbo laikotarpius patvirti-

nančius dokumentus, taip pat dokumentus apie paskirtas ir mokamas pensijas, kitas pensijų bei šalpos išmokas. Pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviai, pretenduojantys į pirmojo ar antrojo laipsnio valstybinę pensiją, turės pateikti tik Lietuvos piliečio pasą ar jo patvirtintą kopiją ir, jei pase nėra įrašo, – pažymą apie deklaruotą gyvenamąją vietą. Šis sprendimas grindžiamas tuo, kad Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras rezistentų veiklą jau įvertino pripažindamas kario savanorio ar laisvės kovų dalyvio teisinį statusą.

Povilui Šilai - 100 metų

Sukako 100 metų, kai 1908 m. spalio 25 d. gimė Povilas Šilas – teisininkas, ateitininkas, Lietuvos aktyvistų fronto (LAF) aktyvistas, vėliau ateitininkų, Lietuvių fronto (LF) veikėjas, 1941 metų birželio sukilimo dalyvis, vienas iš Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto (VLIK'o) vadovų, politinis kalinys, vienas iš Krikščionių demokratų partijos atkūrėjų.

2008 m. rugsėjo 3 d. suėjo 15 metų, kai 1993 m. rugsėjo 3 d., popiežiaus Jono Pauliaus II vizito išvakarėse, Povilas Šilas mirė, o rugsėjo 6 d. buvo palaidotas Vilniaus Karveliškųjų kapinėse.

Savo gyvenimą, kalėjimus ir lagerius P. Šilas aprašė 1967 m. pradėtuose „Atsiminimuose“, kurie per 1985 m. sausio 15 d. KGB pareigūnų kratą buvo konfiskuoti ir pridėti prie P. Šilai rengiamos naujos antitarybinės veiklos bylos. 1990 m. gegužės 26 d.

LR Aukščiausiasis Teismas išdavė pažymėjimą, kad P.Šilas buvo neteisėtai represuotas, o KGB „Atsiminimus“ su kitais kratoje paimtais daiktais grąžino. „Atsiminimus“ 1994 m. išleido „Katalikų pasaulio“ leidykla autoriaus pasirinktu „Mano kryžiaus kelių odisejos“ vardu.

Be „Atsiminimų“, P. Šilas dar yra parašęs monografiją „Pasaulio Šviesa – Lumen Gentium ir Lietuvių tauta“ – apie tikėjimą ir tautos formavimąsi (399 psl. rankraštis) ir apmąstymus „Mano testamentas“ – apie Dievo vietą žmogaus gyvenime (rankraštis). 1970 m. iš lenkų kalbos išvertė gana objektyvią J.Ochmanskio „Lietuvos istoriją“ ir išspausdinęs 5 egzemplioriais išplatino Lietuvoje. Panašiai pasiėlgė ir su Lenkijoje išleista monografija apie Jogailą.

PENKIOLIKTOJI VYRIAUSYBĖ

**Andrius Kubilius –
Ministras Pirmininkas
(TS-LKD)**

**Algis Čaplikas –
sveikatos apsaugos
ministras (LiCS)**

**Rimantas Jonas Dagys –
socialinės apsaugos ir
darbo ministras (TS-LKD)**

**Rasa Juknevičienė –
krašto apsaugos
ministrė (TS-LKD)**

**Gediminas Kazlauskas –
aplinkos ministras (TPP)**

**Dainius Kreivys –
ūkio ministras (TS-LKD)**

**Eligijus Masiulis –
susisiekimo ministras (LS)**

**Raimundas Palaitis –
vidaus reikalų
ministras (LiCS)**

**Kazimieras Starkevičius –
žemės ūkio
ministras (TS-LKD)**

**Gintaras Steponavičius –
švietimo ir mokslo
ministras (LS)**

**Algirdas Gediminas Šemeta –
finansų ministras
(TS-LKD)**

**Remigijus Šimašius –
teisingumo ministras (LS)**

**Vygaudas Ušackas –
užsienio reikalų
ministras (TS-LKD)**

**Remigijus Vilkaitis –
kultūros ministras (TPP)**

